

Національна академія педагогічних наук України
Інститут проблем виховання

ТИМОФЄЄВА ІРИНА БОРИСІВНА

УДК 378:373.211.3-51:004:005.336.2

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

13.00.08 – дошкільна педагогіка

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті проблем виховання НАПН України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Рейпольська Ольга Дмитрівна,
Інститут проблем виховання НАПН України,
завідувач лабораторії дошкільної освіти і
виховання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Зайцева Лариса Іванівна,
Бердянський державний педагогічний університет,
професор кафедри дошкільної педагогіки;

кандидат педагогічних наук, старший науковий
співробітник
Овчарук Оксана Василівна,
Інститут інформаційних технологій і засобів
навчання НАПН України, завідувач відділу
компаративістики інформаційно-освітніх інновацій.

Захист відбудеться «28» листопада 2017 р. о 16.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.454.01 в Інституті проблем виховання НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9.

З дисертацією можна ознайомитись та на офіційному сайті <http://www.ipv.org.ua> та у науковій частині Інституту проблем виховання НАПН України (04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9).

Автореферат розіслано «24» жовтня 2017 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. В. Литовченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інформатизація й технологізація усіх процесів суспільного життя безпосередньо впливає й на сферу освіти. Її модернізація потребує підготовки фахівців з високим рівнем інформаційно-комунікаційної культури, зокрема, у ланці дошкільної освіти. Майбутній вихователь дошкільного навчального закладу (ДНЗ) має оволодівати новітніми технологіями, що сприятимуть його професійному й особистісному вдосконаленню, збагаченню професійного досвіду для ефективної реалізації власного потенціалу у навчанні і вихованні дітей. Інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКК) постає у цьому зв'язку як одна з ключових, які мають бути в арсеналі майбутнього вихователя.

Запит суспільства на особистість з високим рівнем інформаційної культури, зокрема фахівців освітніх галузей, відображено в нормативно-правових документах (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», Національна рамка кваліфікацій України тощо). Особливого значення оволодіння ІКК набуває у зв'язку з вимогами державного стандарту дошкільної галузі – Базового компоненту дошкільної освіти щодо комп'ютерної грамотності вихователів, які мають бути спроможними виховувати в цьому напрямі вихованців.

Теоретичні і практичні аспекти професійної компетентності особистості досліджували В. Адольф, А. Маркова та інші вчені; широко вивчається у цьому контексті компетентність педагога (В. Бондар, А. Деркач, В. Зазикін, І. Зязюн, Т. Ільїна, І. Колеснікова, Н. Кузьміна, В. Лозовецька, Д. Мазоха, А. Радченко, В. Семиченко, В. Сластенін, Е. Соф'янець, Р. Хмельюк, Л. Хоружа та інші).

Питання впровадження інформаційних технологій в освіту перебуває в центрі наукових інтересів сучасних вітчизняних і зарубіжних педагогів та психологів (А. Андрєєв, В. Безпалько, В. Биков, І. Богданов, В. Галузяк, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, Р. Гурін, М. Жалдак, М. Кадемія, М. Козяр, Т. Койчева, Ю. Машбиця, А. Нісімчук, О. Овчарук, О. Падалка, Є. Полат, І. Роберт, С. Сисоєва, О. Шпак та інші).

Специфіка інформаційно-комунікаційної підготовки майбутніх вихователів розглянута у працях Л. Босова, В. Бикова, Р. Гуревича, С. Дяченко, І. Зимньої, Ю. Первіної. Зокрема, вивченню окремих аспектів готовності майбутніх педагогів дошкільного фаху до формування основ комп'ютерної грамотності у дітей дошкільного віку присвячено дисертації С. Дяченко, Л. Петухової, Н. Сорокою, О. Чебан.

Однак, поряд з активізацією наукового інтересу до проблем інформатизації освіти, підготовки фахівців у цій сфері освіти, все ж у галузі дошкільної освіти проблема ІКК вихователя не набула належного теоретичного осмислення. Водночас, практика роботи в ДНЗ свідчить про недостатню міру впровадження у їхню діяльність інформаційно-комунікаційних технологій, що поряд із відсутністю методичного забезпечення створює перешкоди для реалізації виховного потенціалу цих закладів у сучасному освітньому просторі.

Таким чином, проблема формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ актуалізується виявленими *суперечностями* між:

– об’єктивним запитом суспільства на реформування вищої педагогічної освіти й неналежним осмисленням теоретичних і методичних основ діяльності фахівців у системі дошкільної освіти;

– державними вимогами до підготовки конкурентоспроможних педагогів в умовах зростання темпів інформатизації професійної діяльності та недостатнім науково-теоретичним обґрунтуванням цього процесу;

– потребою майбутніх вихователів ДНЗ у набутті ІКК і відсутністю навчально-методичного забезпечення її формування.

Актуальність проблеми та необхідність усунення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів»**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження є складовою частиною фундаментального дослідження лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України «Науково-методичне забезпечення формування базових якостей особистостей дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ» (державний реєстраційний номер 0113U001214).

Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 9 від 28.10.2013 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 29.04.2014 р.).

Мета дослідження – на основі теоретичного осмислення проблеми компетентнісного підходу до інформаційно-комунікаційної підготовки фахівця обґрунтувати педагогічні умови та методику формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ і перевірити їх ефективність.

Завдання дослідження:

1. Шляхом аналізу філософських і психолого-педагогічних джерел уточнити сутність та структуру ІКК майбутнього вихователя ДНЗ.

2. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості ІКК у майбутніх вихователів ДНЗ.

3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування ІКК майбутнього вихователя ДНЗ.

4. Розробити та експериментально перевірити методику формування ІКК майбутнього вихователя ДНЗ.

Об’єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ.

Предмет дослідження – педагогічні умови, зміст, форми і методику формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у процесі професійної підготовки.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: положення особистісно-орієнтованого (І. Бех, В. Кремень, В. Стрельников та інші), діяльнісного (І. Зязюн, М. Солдатенко та інші) та компетентнісного (І. Зимняя, Л. Кайдалова, Н. Кічук, О. Овчарук, В. Петрук, А. Хуторський та інші) наукових підходів до навчання і виховання особистості; психолого-педагогічні концепції професійного розвитку особистості (А. Деркач, Є. Зеєр, Є. Климов, Т. Кудрявцев, Н. Кузьміна, А. Маркова, А. Сейтешев та інші); психологічні та педагогічні положення щодо

особливостей професійної підготовки фахівця в умовах інформаційного суспільства (В. Биков, С. Гончаренко, Р. Гуревич, А. Коломієць, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Сидоренко, С. Сисоєва, Д. Чернілевський та інші); засоби застосування ІКТ у навчальному процесі закладів різного освітнього рівня (М. Жалдак, І. Захарова, Г. Козлакова, І. Роберт та інші); науково-методичні праці, які розкривають психолого-педагогічні засади професійної діяльності вихователя дітей дошкільного віку (Л. Артемова, А. Богуш, Г. Беленька, С. Будак, Н. Голота, Н. Ємельянова, Т. Жаровцева, Л. Завгородня, В. Кузь, О. Кучерявий, Т. Котик, Н. Левінець, Н. Лисенко, І. Мордоус, В. Нестеренко, Л. Плетеницька, Т. Слободянюк, Т. Степанова).

Для реалізації мети та вирішення завдань застосовано такі **методи** дослідження:

теоретичні: аналіз, систематизація та узагальнення наукових ідей для уточнення сутності і структури ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, визначення критеріїв та показників досліджуваного феномену;

емпіричні: опитування, педагогічне спостереження, самооцінювання для виявлення стану сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для визначення динаміки рівнів сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ та перевірки ефективності педагогічних умов і методики її формування;

статистичні: статистичне опрацювання даних для підтвердження вірогідності результатів педагогічного експерименту, оцінювання достовірності відмінностей між показниками експериментальних і контрольних груп (критерій Пірсона).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому що:

уперше обґрунтовано педагогічні умови формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ (створення інформаційно-освітнього середовища (ІОС), націленого на формування потреби в ІКК через організацію навчально-виховної діяльності та педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів ДНЗ; забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами – майбутніми вихователями ДНЗ у процесі формування ІКК; організація самостійної роботи студентів з використанням ІКТ під час позааудиторної діяльності); визначено критерії та відповідні показники сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ: когнітивний (сформованість знань про особливості використання ІКТ у професійній діяльності); мотиваційно-ціннісний (вмотивованість до оволодіння ІКТ; усвідомлення особистісного сенсу та значущості ІКК для професійної діяльності; прагнення професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ); технологічно-результативний (наявність операційних умінь; володіння способами опрацювання інформації; уміння працювати з педагогічними програмними засобами; здатність до рефлексії);

уточнено сутність ІКК майбутнього вихователя ДНЗ як інтегративну, динамічну характеристику майбутніх фахівців сфери дошкільної освіти, що презентує їх вмотивованість і здатність орієнтуватися в інформаційному просторі дошкільної галузі, отримувати та систематизувати інформацію щодо науково-методичного супроводу освітнього процесу ДНЗ, оперувати нею у роботі з дітьми дошкільного віку;

подальшого розвитку набули зміст, форми і методи формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ та діагностичний інструментарій для виявлення її сформованості.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, яка охоплює: навчально-методичний комплекс «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» (блоково-модульна структура змісту та програмного курсу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ); контрольно-вимірювальні матеріали для студентів педагогічних спеціальностей (з метою перевірки рівня сформованості ІКК під час вивчення курсу); навчальний посібник «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»), який може бути використано у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ.

Результати дослідження можуть бути використані у процесі навчання студентів педагогічних ВНЗ за спеціальністю «Дошкільна освіта»; для розширення змісту курсу лекцій, практичних занять з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»; в організації педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів ДНЗ; для розроблення навчальних і методичних матеріалів з теорії і методики дошкільної освіти; для науково-теоретичної та методичної підготовки фахівців у системі післядипломної педагогічної освіти.

Результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес Маріупольського державного університету (довідка 4 від 26.10.2017 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 8 від 06.06.2016 р.), ДВНЗ «Донбаського державного педагогічного університету» (довідка № 11 від 19.09.2016 р.), Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 3 від 21.11.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. У працях, опублікованих у співавторстві, автору належать: у праці «Визначення рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності у студентів дошкільного фаху», опублікованій у співавторстві з О. Рейпольською, розкрито визначення рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності у студентів дошкільного фаху; у спільній публікації «Застосування математичних методів під час формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів у ВНЗ», у співавторстві з Н. Ротаньовою, підібрано та сконструйовано систему тестових завдань для перевірки знань та навичок під час формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців; розкрито та запропоновано інтерактивні технології як основу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ у праці «Універсальні інструменти для створення сайтів майбутніми вихователями ДНЗ», у співавторстві з О. Рейпольською. Авторський внесок у колективний навчальний посібник «Інформатика» (за професійним спрямуванням), складає розроблення розділу VI «Робота з редактором web-сайтів Microsoft FrontPage», який адресовано майбутніми вихователями ДНЗ.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднено автором на наукових і науково-практичних конференціях різних

рівнів – міжнародних: «Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва» (Маріуполь, 2011), «Фізико-математичні дослідження та інформаційні технології в управлінні, науці, освіті та виробництві» (Маріуполь, 2011), «Современные направления теоретических и прикладных исследований» (Одеса, 2012), «Реформування та розвиток науки: сучасні виклики» (Київ, 2013), «Наука в сучасному світі» (Лодзь, 2013), «Актуальні проблеми гуманітарних наук» (Київ, 2013), «Управлінські компетенції викладача вищої школи» (Київ, 2014), «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (Дрогобич, 2015), «Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи» (Маріуполь, 2015), «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці» (ІТОНТ–2016) (Черкаси, 2016), «Інтернаціоналізація як фактор конкурентоспроможності сучасного університету» (Маріуполь, 2017); *всеукраїнських*: «Сучасна наука: стан і перспективи розвитку» (Тернопіль, 2012), «Інноваційний потенціал української науки – XXI сторіччя» (Запоріжжя, 2013), «Наукова молодь – 2013» (Київ, 2013, 2014), «Інформаційні технології у навчальному процесі» (Чернігів, 2014), «Теоретичні та прикладні аспекти використання математичних методів та інформаційних технологій у науці, освіті, економіці, виробництві» (Маріуполь, 2014–2017), «Виховний потенціал сучасної освіти: теоретичні засади та практичні досягнення» (Київ, 2014, 2015), «Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті» (Полтава, 2015), «Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі: проблеми, досвід, перспективи» (Полтава, 2016), «Інформаційні технології – 2017» (Київ, 2017); *звітних конференціях* Інституту проблем виховання НАПН України (2013–2016).

Результати дослідження обговорювались на засіданнях лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України та науково-методичних семінарах кафедри математичних методів та системного аналізу Маріупольського державного університету.

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено у 42 наукових публікаціях (з них 34 одноосібні): 6 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях, 3 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 1 стаття у науково-методичному журналі та у 32 публікаціях в матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (156 найменувань, з них 8 іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації становить 267 сторінок, із них 190 сторінок основного тексту, 26 – додатків. Робота містить 17 таблиць та 16 рисунків на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної теми, ступінь її розробленості, зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, теоретико-методологічну основу та методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; наведено дані про апробацію та впровадження результатів; подано відомості про публікації, структуру

та обсяг дисертації.

У першому розділі – *«Теоретичні основи формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу»* – здійснено аналіз теоретико-експериментальних праць з проблеми формування ІКК; уточнено сутність та структурні компоненти ІКК майбутнього вихователя ДНЗ; розкрито зміст та особливості формування ІКК майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, визначено критерії і показники її сформованості.

Аналіз наукових досліджень засвідчив, що розуміння сутності феномену ІКК пов'язано з категоріями «компетентність», «професійна компетентність». Так, компетентність традиційно визначається як сукупність знань і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію (І. Зязюн, І. Соколова та інші).

Компетентнісний підхід в освіті (представлений у працях С. Гончаренка, Р. Гуревич, І. Зимньої, М. Кадемія, С. Клепко, М. Козяр, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Овчарук, С. Сисоевої, А. Хуторського, В. Хутмахер, Г. Халаш та інших) пов'язаний з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання, оскільки стосується того, хто навчається, і може бути реалізованим й перевіреном у процесі виконання конкретною особистістю певного комплексу дій. Компетентність співвідноситься з досвідом успішної діяльності (Н. Бібік, Л. Петровська, О. Пометун, О. Овчарук, О. Савченко та інші). Тому професійну компетентність можемо розглядати як готовність фахівця до певної діяльності, що виявляється в мобілізації всіх психофізіологічних систем людини, які забезпечують максимально ефективно виконання нею професійних дій.

Професійну компетентність педагога слід позиціонувати як оволодіння ним необхідною сумою знань, умінь та навичок, що визначають сформованість його готовності до педагогічної діяльності, педагогічного спілкування у сукупності з тими особистісними рисами, які характеризують вихователя ДНЗ як носія цінностей, ідеалів та сформованої педагогічної свідомості (В. Введенський, О. Загородна, І. Зель, С. Кара, С. Петрович, В. Петрук, Х. Процко, А. Радченко, Е. Соф'янци, Т. Ткаченко та інші).

На основі цього визначення В. Бубнов, А. Гуржій, М. Жалдак, С. Іванова, Г. Козлакова, Н. Морзе та інші вчені розглядають ІКК як складник професійної компетентності і розуміють її як здатність фахівця орієнтуватися в інформаційному просторі, здобувати дані та оперувати ними відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства.

ІКК у педагогічних працях розглядається передусім як складник професійної компетентності майбутніх педагогів (М. Ватковська, І. Воротнікова, С. Дочкін, О. Овчарук, М. Лебедева, І. Молодоженя, Т. Паніна, Н. Пахотіна, Л. Попова, А. Семенов).

Відтак, ІКК розуміємо як здатність фахівця здійснювати пошук і опрацювання здобутої інформації засобами ІКТ, критично ставитися до неї, на основі цього робити певні висновки і приймати рішення та планувати дії в умовах освітнього простору та під час професійної діяльності.

Педагогічні працівники, завдання яких полягає у навчанні та вихованні підростаючої особистості в інформаційному суспільстві, мають, з одного боку, відповідати критеріям інформаційної особистості, а з іншого – володіти інноваційними технологічними інструментами і компетентно застосовувати їх у професійній педагогічній діяльності. Передбачаємо, що інші компетентності особистості (математичну, екологічну, громадянську, соціальну, культурну, компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій) неможливо сформувати без оволодіння ІКТ.

Сформованість ІКК дасть змогу майбутнім вихователям застосовувати в освітньому процесі ДНЗ сучасні інформаційно-комунікаційні технології, що якісно підвищить рівень дошкільної освіти, а саме: опрацьовувати бази даних для інформаційної підтримки розв'язування навчальних та виховних завдань; використовувати і створювати мультимедійні продукти з метою поглиблення ціннісного сприйняття дітьми дошкільного віку нової або закріплення вже відомої інформації тощо. Якість презентації інформаційного матеріалу буде більш ефективною за умови інтегрування в одному програмному продукті різних типів інформації (традиційних (ілюстрації, таблиці, фото), оригінальних (спілкування, музика, фрагменти мультиплікаційних фільмів, анімація) тощо).

Підсумовуючи, уточнюємо сутність ІКК стосовно майбутніх вихователів ДНЗ як інтегративну, динамічну характеристику майбутніх фахівців сфери дошкільної освіти, що презентує їх вмотивованість і здатність орієнтуватися в інформаційному просторі дошкільної галузі, отримувати та систематизувати інформацію щодо науково-методичного супроводу освітнього процесу ДНЗ, оперувати нею у роботі з дітьми дошкільного віку.

Структура феномену ІКК майбутніх вихователів ДНЗ відображає основні аспекти їх професійної компетентності і містить такі компоненти: когнітивний, мотиваційний, операційний.

Відповідно до сутності поняття та його структури визначено критерії та показники сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, а саме:

- когнітивний (сформованість знань про особливості використання ІКТ у професійній діяльності);
- мотиваційно-ціннісний (вмотивованість до оволодіння ІКТ; усвідомлення особистісного сенсу та значущості ІКК для професійної діяльності; прагнення професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ);
- технологічно-результативний (наявність операційних умінь; володіння навичками опрацювання інформації; уміння працювати з педагогічними програмними засобами; здатність до саморефлексії).

Згідно зі змістом критеріїв та показників, припускаємо сформованість у майбутніх вихователів ДНЗ ІКК таких рівнів: творчий, продуктивний та репродуктивний.

У другому розділі – *«Методичні засади формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів»* – розкрито цілісний підхід до формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, обґрунтовано педагогічні умови та представлено розроблену методику формування цієї якості.

Педагогічними умовами формування ІКК майбутнього вихователя ДНЗ визначено:

- створення інформаційно-освітнього середовища (ІОС), націленого на формування потреби в ІКК через організацію навчально-виховної діяльності та педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів ДНЗ;
- забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами-майбутніми вихователями ДНЗ у процесі формування ІКК;
- організація самостійної роботи студентів з використанням ІКТ під час позааудиторної діяльності.

Стосовно *першої педагогічної умови* – створення інформаційно-освітнього середовища (ІОС), націленого на формування потреби в ІКК через організацію навчально-виховної діяльності та педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів ДНЗ – зазначаємо, що під ІОС розуміємо сукупність комп'ютерних засобів та способів їх функціонування, які використовуються для реалізації мети і завдань освітнього процесу (Ю. Караван). Структурними компонентами ІОС є суб'єкти і об'єкти. Суб'єктами ІОС виступають студенти і викладачі. Об'єктами – засоби навчання та інструменти навчальної діяльності, методичний інструментарій, матеріальна база, управління педагогічним процесом, способи комунікації.

Побудова єдиного ІОС на основі сучасних інформаційних технологій привносить у навчальний процес такі можливості, як-то поєднання високої економічної ефективності та гнучкості навчального процесу, широке використання інформаційних ресурсів, суттєве розширення потенціалу традиційних форм навчання, і у такий спосіб сприяє формуванню ІКК, зокрема майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Організація у ВНЗ ІОС дозволяє викладачам ефективно упроваджувати ІКТ і ресурси мережі Інтернет на різних етапах традиційної системи навчання, створювати і проводити інтернет-заняття, інтегровані заняття, розробляти й використовувати власне програмне забезпечення і цифрові освітні ресурси, медіатеки; застосовувати тренувальні тестування; брати участь в інтернет-конкурсах і олімпіадах; обговорювати актуальні проблеми на форумі, у Skype, на сайті навчального закладу; інтелектуально й психологічно готуватися до подальшого продовження освіти; навчатися працювати з інформацією, представленою в різних формах, відбирати і систематизувати її у навчальній та подальшій професійній діяльності.

Функціонування ІОС передбачає, що студент працює з модулями навчальної програми, які належать до єдиного поля наочної діяльності та перебувають у фокусі вивчення. Розглядається типова структура навчального модуля – автономної частини навчального матеріалу, що містить точно сформульовану навчальну мету (цільова програма), банк інформації, методичне керівництво щодо досягнення мети, практичні заняття з формування необхідних умінь, контрольну роботу.

ІОС спрямоване на усвідомлення студентами особливостей майбутньої професійної діяльності, акцентує увагу суб'єктів навчально-виховного процесу на розвитку особистісних якостей, необхідних для успішного опанування майбутньої професії, серед яких чільне місце належить ІКК, і побудові індивідуальної освітньої траєкторії.

Стосовно *другої педагогічної умови* – забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами-майбутніми вихователями ДНЗ у процесі формування ІКК – уточнюємо, що формування потреби в ІКК у майбутніх вихователів буде оптимальним саме в ІОС вищого навчального закладу. Передбачається, що активне застосування мультимедійних програм, ресурсів Інтернету та ІКТ, які використовуються в ІОС навчального закладу, значно розширює й урізноманітнює програму вивчення фахових дисциплін майбутніми вихователями ДНЗ, надає доступ до різноманітних навчальних матеріалів, і як наслідок, поглиблює мотивацію студентів до оволодіння ІКТ, сприяючи у такий спосіб ефективному формуванню ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Щодо *третьої педагогічної умови* – організація самостійної роботи студентів з використанням ІКТ під час позааудиторної діяльності – підкреслимо: організація роботи в ІОС змінює ролі суб'єктів, оскільки в центрі навчання перебуває студент, його мотиви, цілі, психологічні особливості. Усі методичні питання (організація навчального процесу, використання прийомів, засобів та інші) вирішуються крізь призму особистості студента: його потреб, здібностей, активності, інтелекту.

Для реалізації обґрунтованих педагогічних умов розроблено *методику формування ІКК у майбутніх вихователів ДНЗ* – студентів спеціальності «Дошкільна освіта», яка охоплює навчально-методичний комплекс «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» (блоково-модульна структура змісту та програмного курсу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ); контрольно-вимірювальні матеріали для студентів педагогічних спеціальностей (з метою перевірки рівня сформованості ІКК під час вивчення курсу); навчальний посібник «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті», який може бути використано у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ; персональну сторінку дисципліни.

Методика формування ІКК на основі розробленого методичного забезпечення впроваджувалася поетапно: *1 етап* – *організаційно-мотиваційний* (пробудження або поглиблення інтересу майбутніх вихователів ДНЗ до оволодіння ІКТ, вмотивованість щодо розуміння значущості ІКК для майбутньої професійної діяльності); *2 етап* – *когнітивно-процесуальний* (забезпечення здобуття системних знань майбутніми вихователями стосовно ІКТ та особливостей використання ІКТ у професійній діяльності педагога ДНЗ); *3 етап* – *рефлексивно-продуктивний* (формування технологічно-результативного компоненту досліджуваної якості; цей етап охоплював період формування відповідних умінь з використання ІКТ у педагогічній діяльності).

У процесі реалізації педагогічних умов на основі впровадження розробленої методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ використано методи: традиційні (інструктивні, ілюстративні, вправи: графічні, технічні, тренувальні, творчі, ігри: дидактичні, інтерактивні); інтерактивні (полілог, «акваріум», «мікрофон», «мозкова атака», «броунівський рух», моделювання, складання інтелектуальних карт, розв'язання проблемно-практичних ситуацій; мультимедійні проекти; проблемно-пошукові методи, кейс-метод та інші).

Найбільш ефективним для виконання творчих пізнавальних завдань виявилися: конкурси («Знайомимо дітей дошкільного віку з графічним редактором

Paint», «Створюємо мультимедію презентацію для реалізації освітніх ліній БКДО»), групові та колективні об'єднання студентів, що забезпечували комунікацію у процесі пошуку інформації.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ» – експериментально перевірено дієвість педагогічних умов та методику формування ІКК майбутніх вихователів, подано перебіг педагогічного експерименту та здійснено аналіз результатів дослідження.

Експериментальне дослідження здійснювалось на базі Бердянського педагогічного університету, Маріупольського державного університету, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, і охопило 275 студентів, з яких 136 – в експериментальних (ЕГ) і 139 – у контрольних (КГ) групах. У таблиці 1 подано результати діагностики ІКК майбутніх вихователів ДНЗ (констатувальний етап) (%).

Таблиця 1

Узагальнені результати сформованості ІКК студентів-майбутніх вихователів ДНЗ (констатувальний етап), %

Групи	Рівні інформаційно-комунікаційної компетентності		
	<i>Творчий</i>	<i>Продуктивний</i>	<i>Репродуктивний</i>
ЕГ	7,9	53,2	38,9
КГ	7,6	55,7	36,7

Дані таблиці демонструють, що приблизно однакова кількість студентів з творчим рівнем ІКК було в ЕГ та КГ (7,9% та 7,6% відповідно); з продуктивним рівнем в ЕГ було 53,2% опитаних, а в КГ – 55,7%; з репродуктивним в ЕГ було 38,9% студентів, а в КГ – 36,7%.

Вибірki ЕГ та КГ є випадковими й незалежними, а величини рівнів сформованості ІКК мають безперервний розподіл та обчислюються за шкалою у порядку, відповідному до трьох рівнів. Аби довести, що частотні показники результатів обстеження представників цих груп статистично не різняться, використано критерій (0,0253) менший за критичне значення при $m-1=2$ ступенях свободи, яке становить 5,99, за вірогідності допустимої помилки менше ніж 0,05. Отже, групи можуть бути використані як контрольна та експериментальна для подальших досліджень.

Результати констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчують, що формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ є достатньо складним процесом. На нього впливає багато чинників, як об'єктивних (недоліки організації навчального процесу у ВНЗ), так і суб'єктивних (активність студентів, їх мотивація стосовно розвитку ІКК тощо). Відносно стійкий професійний інтерес студентів до комп'ютерної техніки часто поєднується з недостатньою мотивацією до оволодіння ІКТ; значна частина майбутніх вихователів ДНЗ не усвідомлює взаємозв'язку між ІКК і подальшою можливістю успішної професійної діяльності в дошкільних навчальних закладах.

За результатами формувального етапу експерименту, під час якого впроваджувались обґрунтовані педагогічні умови із застосування розробленої

методики формування ІКК у майбутніх вихователів ДНЗ, було проведено контрольний зріз, який дозволив простежити динаміку змін у рівнях сформованості ІКК за когнітивним, мотиваційно-ціннісним, технологічно-результативним критеріями (табл. 2).

Таблиця 2

Узагальнені результати сформованості ІКК студентів-майбутніх вихователів ДНЗ (контрольний етап), %

Групи	Рівні інформаційно-комунікаційної компетентності		
	<i>Творчий</i>	<i>Продуктивний</i>	<i>Репродуктивний</i>
ЕГ	16,2	64,8	19
КГ	8,8	56,7	34,8

У результаті проведення формувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано, що в ЕГ, де впроваджувалися обґрунтовані педагогічні умови та методика формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, значно зросла кількість студентів з творчим (до 16,2%) і продуктивним (до 64,8%) рівнем ІКК, а кількість студентів з репродуктивним рівнем – 19%. У КГ кількість студентів з творчим рівнем – 8,5%, продуктивним – 56,7%, а кількість студентів з репродуктивним рівнем – 34,8%.

Таким чином, порівняння кількісних даних після завершення формувального експерименту засвідчило істотну різницю в результатах ЕГ та КГ. Отже, результати проведеного дослідження підтверджують вирішення завдань дослідження та досягнення мети.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано новий підхід до вирішення актуальної проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ. Узагальнення результатів проведеного дослідження дає підстави сформулювати такі *висновки*:

1. Шляхом аналізу філософських і психолого-педагогічних джерел уточнено сутність інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя ДНЗ як інтегративну, динамічну характеристику майбутніх фахівців сфери дошкільної освіти, що презентує їх вмотивованість і здатність орієнтуватися в інформаційному просторі дошкільної галузі, отримувати та систематизувати інформацію щодо науково-методичного супроводу освітнього процесу ДНЗ, оперувати нею у роботі з дітьми дошкільного віку.

Структурними компонентами ІКК майбутніх вихователів ДНЗ визначено когнітивний, мотиваційний, операційний.

2. Відповідно до сутності поняття та структури досліджуваного феномену визначено критерії та показники сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, а саме: когнітивний (сформованість знань про особливості використання ІКТ у професійній діяльності); мотиваційно-ціннісний (вмотивованість до оволодіння ІКТ; усвідомлення особистісного сенсу та значущості ІКК для професійної діяльності; прагнення професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ);

технологічно-результативний (наявність операційних умінь; володіння навичками опрацювання інформації; уміння працювати з педагогічними програмними засобами; здатність до саморефлексії).

На підставі змісту критеріїв виокремлено рівні сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ: репродуктивний, продуктивний та творчий, що дало можливість простежити динаміку формування досліджуваної якості за кожним із критеріїв.

3. Теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя ДНЗ, а саме: створення інформаційно-освітнього середовища (ІОС), націленого на формування потреби в ІКК через організацію навчально-виховної діяльності та педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів ДНЗ; забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами-майбутніми вихователями ДНЗ у процесі формування ІКК; організація самостійної роботи студентів з використанням ІКТ під час позааудиторної діяльності).

4. Розроблено та експериментально перевірено методику формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя ДНЗ, яка охоплює навчально-методичний комплекс «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» (блоково-модульна структура змісту та програмного курсу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ); контрольно-вимірювальні матеріали для студентів педагогічних спеціальностей (з метою перевірки рівня сформованості ІКК під час вивчення курсу); навчальний посібник «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»), який може бути використано у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ; персональну сторінку дисципліни.

Методика формування ІКК на основі розробленого методичного забезпечення впроваджувалась поетапно: *1 етап – організаційно-мотиваційний* (пробудження або поглиблення інтересу майбутніх вихователів ДНЗ до оволодіння ІКТ, вмотивованість щодо розуміння значущості ІКК для майбутньої професійної діяльності); *2 етап – когнітивно-процесуальний* (забезпечення здобуття системних знань майбутніми вихователями стосовно ІКТ та особливостей використання ІКТ у професійній діяльності педагога ДНЗ); *3 етап – рефлексивно-продуктивний* (формування технологічно-результативного компонента досліджуваної якості; цей етап охоплював період формування відповідних умінь з використання ІКТ у педагогічній діяльності).

У результаті проведення формувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано, що в ЕГ, де впроваджувалися обґрунтовані педагогічні умови та методика формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, значно зросла кількість студентів з творчим (до 16,2%) і продуктивним (до 64,8%) рівнем ІКК, а кількість студентів з репродуктивним рівнем – 19% . У КГ кількість студентів з творчим рівнем – 8,5% , продуктивним – 56,7% , а кількість студентів з репродуктивним рівнем – 34,8% .

Порівняння даних констатувального та формувального експериментів засвідчило, що відбулися позитивні зміни в рівнях ІКК студентів ДНЗ експериментальної групи.

Формування ІКК у майбутніх вихователів ДНЗ є складною і багатогранною проблемою, тому проведене дослідження не забезпечує вичерпного її розв'язання.

Подальше опрацювання цього науково-педагогічного напрямку передбачає дослідження і розроблення ефективних форм та методів формування ІКК у студентів інших педагогічних спеціальностей; вивчення резервів навчальних предметів для формування означеної якості; підвищення ефективності післядипломної освіти педагогічних кадрів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Таран І. Б. Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку / І. Б. Таран // Наукові записки. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2013. – Вип. 121. Сер.: Педагогічні науки, ч. II. – С. 308–312.

2. Таран І. Б. Організація підготовки майбутніх вихователів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій в умовах ДНЗ / І. Б. Таран // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред. Н. С. Побірченко]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – Ч. 3. – С. 349–356.

3. Рейпольська О. Д. Визначення рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності у студентів дошкільного фаху ОКР «Бакалавр», «Спеціаліст» / Рейпольська О. Д., Таран І. Б. // Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка : зб. наук. пр. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка ; редкол.: Огнев'юк В. О., Хоружа Л. Л., Безпалько О. В. [та ін.]. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – № 23. – С. 77–82.

4. Таран І. Б. Особливості інформаційно-комунікаційної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ / І. Б. Таран // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. / Інститут проблем виховання НАПН України ; редкол.: Бех І. Д., Пустовіт Г. П., Петрочко Ж. В. [та ін.]. – К., 2015. – Вип. 19, кн. 2. – С. 280–290.

5. Таран І. Б. Застосування математичних методів під час формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів у ВНЗ / Н. Ю. Ротаньова, І. Б. Таран // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / редкол.: І. А. Зязюн (голова) [та ін.]. – К. ; Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – Вип. 43. – С. 432–437.

6. Тимофєєва І. Б. Реалізація авторської методики формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ / І. Б. Тимофєєва // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. / Інститут проблем виховання НАПН України. – Вип. 20, кн. 2. – К., 2016. – С. 243–253.

Статті у зарубіжних періодичних виданнях

7. Taran I. Use of electronic teaching materials when training future specialists in the sphere of preschool education [Електронний ресурс] / Taran Irina // Науковий електронний он-лайн журнал «Современные научные исследования и их

практическое применение» («Modern scientific research and their practical application»). – URL : <http://www.sworld.com.ua/e-journal/J31205.pdf>

8. Таран І. Б. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування математичної компетентності дітей засобами інформаційно-комунікаційних технологій [Електронний ресурс] / І. Б. Таран // Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe (Budapest International Scientific and Professional Conference: Modern problems of education and science (held in Budapest, January 26th-27th 2013)). – URL : <http://scaspee.com/6/category/pedagogics/4.html>.

9. Taran I. Peculiarities of formation of preschool teacher's skills to use information and communication competence / Taran Irina // L'Association 1901 «SEPIKE» Social Educational Project of Improving Knowledge in Economics Journal L. Association 1901 «SEPIKE». – Ausgabe 3 Osthofen, Deutschland Poitiers, France, 31st of December, 2013. – P. 53–57.

Публікації у збірниках матеріалів конференцій

10. Таран І. Б. Інтерактивні методи навчання дошкільників з використанням інформаційно-комунікативних технологій / Т. І. Коваль, І. Б. Таран // Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. МДГУ : зб. наук. пр. / за загал. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь : МДГУ, 2010. – С. 261–263.

11. Таран І. Б. Інформаційні технології як фактор формування майбутніх фахівців-вихователів / І. Б. Таран // Актуальні проблеми науки та освіти : матеріали XIII підсумкової наук.-практ. конф. викладачів МДУ : зб. наук. пр. / за загал. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь : МДУ, 2011. – С. 59–61.

12. Таран І. Б. Використання інтерактивних методів навчання дошкільників при роботі з комп'ютером / І. Б. Таран // Фізико-математичні дослідження та інформаційні технології в управлінні, науці, освіті та виробництві : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Маріуполь, 13–15 жовт. 2011 р.). – Маріуполь : ПДТУ, 2011. – С. 31–33.

13. Таран І. Б. Інформаційні технології в науковій діяльності майбутніх педагогів з фаху «Дошкільна освіта» [Електронний ресурс] / І. Б. Таран // Сучасна наука: стан і перспективи розвитку : матеріали X Всеукр. наук. Інтернет-конф. 28–29 лют. 2012 р. – Тернопіль : Тайп, 2012. – С. 15–18. – URL : <http://www.konferenciaonline.org.ua>.

14. Таран І. Б. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до застосування інформаційно-комунікаційних технологій [Електронний ресурс] / І. Б. Таран // Сучасні напрямки теоретичних та прикладних досліджень '2012 : матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 20–31 берез. 2012 р.). – Одеса, 2012. – С. 28–36. – URL : <http://www.sworld.com.ua>.

15. Таран І. Б. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій при підготовці майбутніх спеціалістів з фаху дошкільної освіти / І. Б. Таран // Теоретичні та прикладні аспекти використання математичних методів та інформаційних технологій у науці, освіті, економіці та у виробництві : матеріали засідання III

Міжвузівського круглого столу / за заг. ред. І. В. Сирмаміїх. – Маріуполь, 2012. – С. 52–54.

16. Таран І. Б. Использование электронных учебных изданий при подготовке будущих специалистов дошкольного образования [Электронный ресурс] / И. Б. Таран // Научные исследования и их практическое применение. Современное состояние и пути развития 2012 : материалы междунар. науч.-практ. Интернет-конф., 19 октяб. 2012 р. – Одеса, 2012. – URL : <http://www.sworld.com.ua>.

17. Таран І. Б. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців з дошкільної освіти / Таран І. Б. // Реформування та розвиток науки: сучасні виклики. – Ч. II (Педагогічні науки) : Міжнар. конф., (Київ, 2 лют. 2013 р.). – К. : Центр наукових публікацій, 2013. – С. 84–88.

18. Таран І. Б. Використання ISO-графічного редактора майбутніми фахівцями з дошкільної освіти / І. Б. Таран // Перспективні напрямки української науки : зб. статей дев'ятнадцятої всеукр. наук.-практ. конф. «Інноваційний потенціал української науки – XXI сторіччя», 26 лют. – 6 берез. 2013 р. – Т. 1: Науки гуманітарного циклу. – Запоріжжя : Вид-во ПГА, 2013. – С. 88–90.

19. Таран І. Б. Формування навичок застосування інформаційно-комунікаційної компетентності магістрів спеціальності «Дошкільна освіта» [Електронний ресурс] / І. Б. Таран // Міжнар. наук.-метод. Интернет-конф. «Інноваційні педагогічні технології при підготовці майбутніх спеціалістів з вищою освітою: досвід, проблеми, перспективи», 8–10 жовт. 2013 р. – URL : <http://conf.vn.vntu.edu.ua/inpedtex> 2013.

20. Таран І. Б. Інтерактивні технології як основа формування навичок застосування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів / І. Б. Таран // Гуманітарний корпус : [зб. наук. статей з актуальних проблем філософії, психології, педагогіки та історії] / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова ; ГО «Академія розвитку психологічної науки і практики» ; упоряд.: Є. В. Кучеренко, С. С. Русаков. – К. : Фенікс, 2014. – Вип. 1. – С. 181–184.

21. Таран І. Б. Сучасні підходи до формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів / І. Б. Таран // Зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Наукова молодь – 2013» / за заг. ред.: проф. В. Ю. Бикова та О. М. Спіріна. – К. : ІТЗН НАПН України, 2014. – С. 171–174.

22. Таран І. Б. Формування інформаційної готовності майбутнього вихователя ДНЗ / І. Б. Таран // Матеріали всеукр. наук.-практ. Интернет-конф. «Інформаційні технології в навчальному процесі 2013» / уклад.: Д. А. Покришень, О. О. Ємець. – Чернігів : ЧОШПО імені К. Д. Ушинського, 2014. – Ч. 1. – С. 70–73.

23. Таран І. Б. Підготовка майбутніх вихователів до застосування інформаційно-комунікаційної компетентності в умовах ДНЗ / І. Б. Таран // Матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф., 28 лют. 2014 р. / ред. кол.: Г. О. Нестеренко (голова), О. Г. Пугачова (заст. голови) [та ін.]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С. 210–212.

24. Таран І. Б. Психолого-педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ / І. Б. Таран // Сучасний

виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [за ред.: О. В. Сухомлинської, І. Д. Бега, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківець]. – Івано-Франківськ : НАІР, 2014. – Вип. 4. – С. 234-237.

25. Таран І. Б. Інтерактивна лекція як педагогічна умова формування ІК – компетентності майбутнього вихователя / І. Б. Таран // Теоретичні та прикладні аспекти використання математичних методів та інформаційних технологій у науці, освіті, економіці, виробництві : матеріали Всеукр. Інтернет-конф. – Маріуполь : МДУ, 2014. – С. 193–196.

26. Таран І. Б. Застосування Learningapps.org майбутніми вихователями для створення інтерактивних вправ / І. Б. Таран // Зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Наукова молодь-2014» / за заг. ред.: проф. Бикова В. Ю. та Спіріна О. М. – К. : ІТЗН НАПН України, 2014. – С. 121–125.

27. Таран І. Б. Упровадження комп'ютерних логопедичних програм для формування інформаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ / І. Б. Таран // Педагогічні обрії : наук.-метод. журн. управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації і Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського. – 2015. – № 2 (80). – С. 27–30.

28. Таран І. Б. Компоненти та критерії сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ / І. Б. Таран // Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи : тези III-ї Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 26–27 берез. 2015 р.) / [ред.-упоряд.: В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич : Посвіт, 2015. – С. 271–272.

29. Таран І. Б. Критерії сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [за ред.: О. В. Сухомлинської, І. Д. Бега, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківець]. – Івано-Франківськ : НАІР, 2015. – Вип. 5. – С. 241–247.

30. Таран І. Б. Поетапне формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців з дошкільної галузі / І. Б. Таран // Теоретичні та прикладні аспекти використання математичних методів та інформаційних технологій у науці, освіті, економіці, виробництві : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конф. – Маріуполь : МДУ, 2015. – С. 155–158.

31. Таран І. Б. Інтерактивні технології як основа підготовки майбутніх вихователів ДНЗ / О. Д. Рейпольська, І. Б. Таран // Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи : зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. заочної конф., 18 верес. 2015 р. – Маріуполь, 2015. – С. 51–53.

32. Таран І. Б. Психолого-педагогічні передумови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ / І. Б. Таран // Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті : матеріали III Всеукр. наук.-практ.

Інтернет-конф. молодих учених та студ. (Полтава, 18–19 листоп. 2015 р.). – Полтава : ФОБ Болотін А.В., 2015. – С. 140–142.

33. Таран І. Б. Методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців дошкільної галузі / І. Б. Таран // Матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. «Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі: проблеми, досвід, перспективи» / уклад.: Н. В. Кононец, В. О. Балюк. – Полтава : АКУП ПДАА, 2016. – С. 287–290.

34. Таран І. Б. Активізація самостійності як передумова формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти / І. Б. Таран // Ключові компетентності в моделі сучасного фахівця : зб. наук. пр. III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 29 лют. 2016 р. / [наук. ред. О. І. Шапран ; уклад.: Н. П. Онищенко, Л. В. Ткаченко]. – Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я. М., 2016. – Ч. II. – С. 190–194.

35. Тимофєєва І. Б. «Студентський круглий стіл» як форма заохочення навчання майбутніх вихователів ДНЗ / І. Б. Тимофєєва // Теоретичні та прикладні аспекти використання математичних методів та інформаційних технологій у науці, освіті, економіці, виробництві : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції – Маріуполь : МДУ, 2016. – С. 25–28.

36. Тимофєєва І. Б. Аналіз методики формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти / І. Б. Тимофєєва // Тези доповідей III Міжнародної наук.-практ. конф. «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці» (ІТОНТ-2016), (Черкаси, 12–14 трав. 2016 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2016. – С. 231–232.

37. Тимофєєва І. Б. Стратегія формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ / І. Б. Тимофєєва // Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., (Дніпро, ДОІППО, 17 листоп. 2016 р. / наук. ред. О. Є. Висоцька. – Дніпро : Роял Принт. – Ч. 1. – С. 259–260.

38. Рейпольська О. Д. Універсальні інструменти для створення сайтів майбутніми вихователями ДНЗ / О. Д. Рейпольська, І. Б. Тимофєєва // Теоретичні та прикладні аспекти використання математичних методів та інформаційних технологій у науці, освіті, економіці, виробництві : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. – Маріуполь : МДУ, 2017. – С. 47–49.

39. Інформатика (за професійним спрямуванням) : навч. посіб. / Дяченко О. Ф, Лодигіна К. О., Назаренко Н. В. [та ін.]. – Донецьк : Норд-комп'ютер, 2013. – 327 с.

40. Таран І. Б. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті : навчальний посібник з дисципліни «Сучасні інформаційні технології в дошкільній освіті» / І. Б. Таран. – Бердянськ : Вид. Ткачук А. В., 2015. – 168 с.

41. Тимофєєва І. Б. Методичні рекомендації для контролю якості знань студентів спеціальності «Дошкільна освіта» ОКР «Магістр» та «Спеціаліст» з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» / І. Б. Тимофєєва // Методичні вказівки. – Маріуполь, МДУ, 2016. – 40 с.

42. Тимофєєва І. Б. Практикум з дисципліни «Нові інформаційні технології» для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / І. Б. Тимофєєва // Методичні вказівки. – Маріуполь, МДУ, 2017. – 64 с.

АНОТАЦІЇ

Тимофєєва І. Б. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка. – Інститут проблем виховання НАПН України, Київ, 2017.

Дисертація присвячена проблемі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу.

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної та спеціальної літератури, виходячи з основної дефініції «інформаційно-комунікаційна компетентність», сформульовано підрядний термін стосовно теми дослідження: «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя ДНЗ».

Розкрито та обґрунтовано педагогічні умови формування ІК компетентності майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу.

Визначено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів-майбутніх вихователів ДНЗ.

Виокремлено етапи формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів у застосуванні ІКТ.

Розроблено і впроваджено методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, ефективність якої експериментально перевірено.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність, педагогічні умови, майбутні вихователі дошкільних навчальних закладів, методика роботи.

Тимофеева И. Б. Формирование информационно-коммуникационной компетентности будущих воспитателей детского учебных заведений. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.08 – дошкольная педагогика. – Институт проблем воспитания НАПН Украины, Киев, 2017.

Диссертация посвящена проблеме формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих воспитателей детского учебного заведения.

На основе теоретического анализа психолого-педагогической и специальной литературы, исходя из основной дефиниции «информационно-коммуникационная компетентность» сформулирован подчинённый относительно темы исследования термин: «информационно-коммуникационная компетентность будущего воспитателя ДОУ» – интегративная, динамическая характеристика будущих воспитателей сферы дошкольного образования, которая представляет их мотивированность и способность ориентироваться в информационном пространстве дошкольной отрасли, получать и систематизировать информацию о научно-методическом сопровождении образовательного процесса ДОУ, оперировать ею в работе с детьми дошкольного возраста.

Раскрыты и обоснованы педагогические условия и методика формирования ИК-компетентности будущих воспитателей.

Определены компоненты, критерии и показатели сформированности информационно-коммуникационной компетентности будущих воспитателей ДОУ: когнитивный, мотивационно-ценностный, технологически-результативный. Выявлены следующие уровни сформированности информационно-коммуникационной компетентности: творческий, продуктивный, репродуктивный.

Выделены этапы формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих воспитателей при использовании ИКТ: организационно-мотивационный, когнитивно-процессуальный, рефлексивно-продуктивный.

Разработана методика формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений, представленная учебно-воспитательным комплексом «Современные информационно-коммуникационные технологии в дошкольном образовании» (блочно-модульная структура содержания и программного курса подготовки будущих воспитателей ДОУ); контрольно-измерительные материалы для студентов педагогических специальностей (с целью проверки уровня сформированности ИКК во время изучения курса); учебное пособие «Современные информационно-коммуникационные технологии в дошкольном образовании», который может быть использован в процессе профессиональной подготовки будущих воспитателей дошкольных образовательных заведений.

Ключевые слова: информационно-коммуникационная компетентность, педагогические условия, будущие воспитатели дошкольных учебных заведений, методика работы.

Timofeieva I. B. Formation of information and communication competence of future specialists in preschool education. – Printed as manuscript.

Dissertation for a scientific degree of PhD in Education in speciality 13.00.08 – Preschool Education. – Institute of Problems on Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, 2017.

The dissertation is devoted to the problem of formation of information and communication competence of future specialists in preschool education institutions.

On the basis of theoretical analysis of psychological and pedagogical and special literature, according to the main definition of «information and communication competence», a subconcept is formulated in relation to the research topic: «Information and communication competence of the future specialists in preschool education».

The pedagogical conditions of formation of the IC competence of future educators are revealed and substantiated.

The author has determined the components, criteria, indicators, and levels of formation of information and communication competence of future specialists in preschool education.

The paper presents the stages of formation of information and communication competence of future specialists in preschool educational institutions.

The author of the thesis has developed the methods of formation of information and communication competence of future specialists in preschool education institutions.

Keywords: information and communication competence, pedagogical conditions, future specialists in preschool education institutions, methods of work.

Підписано до друку 23.10.2017 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 91.

«Видавництво “Науковий світ”»®
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua